

שאלה מספר 2

הרכב ספר ירמיה

למרות שספרי נבואה ידועים לנו בעיקר מתוך כתבים בדתות המונותאיסטיות, ידוע כי היו נבואות שונות כחלק מן המאגר התרבותי של עמי המזרח. ידע זה ברשותנו בעיקר משום התגליות אשר התגלו בעיר מארי, אשר נמצאת תחת שטח ממלכת אשור. משום הזמן הרב שעבר מאז שהם נכתבו לעומת ספרי הנבואה הידועים לנו, המחקר בתחילה התעלם מן הקשר בין המקורות, עד לשנות השבעים אשר אז המחקר החל להצביע על נקודות משיקות בין שתי סגנונות הנבואה השונים (Nissinen, Seow & Ritner, 2003).

כאשר מנתחים את הנבואות הנאו אשוריות אחד הקשיים במחקר הוא מיעוט הטקסט אשר בו מתוארים הנבואות, ריבוי המקומות והזמנים בהם הם נכתבו. משום כך, ולמרות שהנבואות ניתנו בעיקר באופן מילולי, הידוע לנו בנוגע לנבואות האלה הם חיבורים של שברי מידע וטקסט של רק חלק קטן מן העולם הנבואי אשר אפיין את המרחב (Nissinen, Seow & Ritner, 2003), ובכל מקרה מהווה מיעוט קטן מתוך כלל המסמכים אשר נמצאו בארכיונים האשוריים. ניתן לומר כי הדרך שעשתה הנבואה מאופייה המילולי ועד להעלאתה על הכתב הייתה ארוכה וככל הנראה התעוותה במהלך התהליך (Nissinen, Seow & Ritner, 2003). בחברה הנאו אשורית, הנבואות קיבלו מעמד חשוב יותר מאשר מאלו אשר נמצאו בעיר מארי. אשורבניפל ואסרחדון אכסנו את הנבואות הללו בארכיונים ממלכתיים והראו כי הם מוקירים את החשיבות של המסרים אשר נמצאו בכתובים.

טקסט אשר מוגדר טקסט נבואי חייב להיות מוגדר לפי פרמטרים מסוימים על מנת להיחשב כטקסט נבואי. הדובר של הנבואה חייב להיות כזה אשר מצטט מקור אלוהי אך בעל מהות אנושית ומדבר בתור בן אנוש על סיבות והשלכות אלוהיות. את שלבי העריכה והאיסוף של הנבואות הנאו אשוריות ניתן לחלק לשני שלבים עיקריים. השלב הראשון היה השלב בו הנבואה ניתנה באופן מילולי לקהל שומעים אשר היה מעוניין לשמוע את הנאמר (Schaper, 2013). בשלב זה הדוברים, אשר היו נקראים אורקלים, העלו את דבריהם על כתב על מנת ליצור תקשורת טובה יותר ושמירה על רצף סיפורי בנבואות. כלומר, המטרה המקורית של העלאת הטקסטים על הכתב הייתה לשמור על רצף כרונולוגי ולשמר את החומר הכתוב מנת שישמר לדורות הבאים. בשלב הבא הנבואות, מפאת ההבנה של חשיבותן, כבר קיבלו מעמד גבוה יותר והיו אמורים לשמש בתור טקסטים אשר נועדו להישמר לזמן ארוך יותר ומתוך שימוש אשר נועד להחזיק מעמד במשך דורות (Schaper, 2013).

חוקרים הראו כי בשלבים המוקדמים של העריכה לא הושמה חשיבות של ממש בנוגע לאמינות של הטקסט ולדרכים אשר היו אמורות לשמור על העריכה שלו ועל הרציפות של הטקסט במובן אשר שומר על מהימנות שלו (Nissinen, 2005). כלומר, בטקסים נאו אשוריים רבים קיימות וריאציות רבות שונים של תיאור נבואה מסוימת אשר עוסקת באותו הדבר באותו הטקסט. גם אם אכן היה טקסט נבואי מקורי, אשר לא השתמר עד לזמננו, ואשר ממנו יצרו את הנבואות השונות אשר נמצאות בידינו, משום חוסר אחידות העריכה לא ניתן כיום לשחזר טקסט מן הסוג הזה (Schaper, 2013). יש לציין טקסט נבואי מקבל את האופי האמתי שלו רק כאשר הוא מועלה על כתב. הוא מקבל את הנוסח הסופי ומשמעות מחודשת, לעומת הגרסה המילולית.

איסוף הטקסטים התרחש ככל הנראה בשל פעילותו של אשורבניפל. מלך זה הקים את הספרייה הגדולה בעולם עד לאותה העת, והקים ספריות אחרות בבתי מקדש ובמקומות פרטיים על מנת להשתלט על כל הטקסטים אשר היו נפוצים במרחב בו הוא חי. החשיבות שהוא הקנה לאיסוף של הטקסטים הנבואיים במרחב הנאו אשוריים הביא לכך לעליית המעמד של הנביאים ותודות לשימור זה הגיעו הטקסטים הללו לימינו (Schaper, 2013). הטקסטים הנבואיים אוכסנו במקשים מול הפסלים של האלים, כאשר נראותן ונגישותן כלפי הציבור אינה ידועה אך ככל הנראה הייתה מועטה אם כלל קיימת.

משום האופי בו נאספו והדרך שבה נערכו הטקסים הנאו אשוריים הם הפכו להיות חומר ארכיוני אשר אומנם היה סדור באופן יחסי מבחינה כרונולוגית, אולם לא היה בעל נרטיב אשר ניתן לזהות אותו או כלל להכיר בו. הם לא נועדו להיות נגישים לקהל הרחב אלא לשמש את המלך ואת הפמליה שלו לצרכים שונים בלבד.

ב הרכב ספר ירמיה

ספר ירמיה הוא המקור היחידי אשר קיים ברשותנו ואנו יכולים להתייחס אליו במידה מסוימת של מהימנות (רופא, 1985). הספר עצמו בנוי משלושה חלקים עיקריים. החלק הראשון הוא מפרק א-כד והוא מהווה את הפתיחה לכל ספר ירמיה, הדברים אשר מובאים בחלק הזה של הספר הינם בעיקר נבואות תוכחה חריפות ותלונות רבות כלפי תופעות שונות אשר מתרחשות בעם למורת רוחו של הנביא. החלק השני הוא מפרק כה-מ. בחלק זה מובאים נאומים של ירמיהו וסיפורים אשר מתארים את מעשיו (כאשר לא ברור בפועל מי הכותב שלהם) באופן כרונולוגי. הפרק השלישי הוא מפרק מו-נב. לחלק זה ניתן להתייחס כמקשה אחת, כפי שמתייחס אליו החוקר הופמן, או למחולק לשלושה חלקים, כפי שעושה רופא. רופא מחלק את החלק השלישי לחלק של קובץ דברי נחמה, נבואות על המתרחש בקרב הגויים ונספח היסטורי בפרק האחרון לחלק זה.